

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ**Κουλτούρα και Νοσηλευτική Εκπαίδευση: Νέες προοπτικές και αναγκαιότητες στην Ελληνική Νοσηλευτική πραγματικότητα**Γεωργία Κ. Γερογιάννη,¹ Αικατερίνη Ν. Πλεξίδα²

1. Νοσηλεύτρια ΤΕ, MSc, Γ.Ν.Π. 'Τζάνειο', Εργαστηριακή Συνεργάτης Τ.Ε.Ι. Αθήνας, Τμήμα Νοσηλευτικής Α'

2. Νοσηλεύτρια ΤΕ, Πρόγραμμα Μονάδας Κοινωνικής Μέριμνας Δήμου Ηρακλείου, Εργαστηριακή Συνεργάτης Τ.Ε.Ι. Αθήνας, Τμήμα Νοσηλευτικής Α'

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η σημερινή κοινωνία αποτελείται από πολλές διαφορετικές ομάδες ατόμων, οι οποίες περιλαμβάνουν άτομα με διαφορετικό φυλετικό, εθνικό, και κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ύπαρξη κοινωνικών ομάδων από διαφορετικούς πολιτισμούς και με διαφορετικές κουλτούρες. Η κουλτούρα αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο τόσο της υγείας όσο και της ασθένειας. Γι' αυτό, οι Νοσηλευτές θα πρέπει να είναι ενημερωμένοι σχετικά με τις διαφορετικές πολιτισμικές ανάγκες των διαφόρων ατόμων, προκειμένου να τις κατανοούν αποτελεσματικά και να συμβάλλουν στην ικανοποίησή τους.

Στο συγκεκριμένο άρθρο τονίζεται η ανάγκη αποτελεσματικής εφαρμογής της Διαπολιτισμικής Νοσηλευτικής στο πλαίσιο της πολυπολιτισμικής κοινωνίας, με σκοπό την παροχή ολιστικής φροντίδας στα άτομα διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων. Στη συνέχεια, υποδεικνύεται η βελτίωση της εκπαίδευσης των φοιτητών Νοσηλευτικής σχετικά με θέματα Διαπολιτισμικής Νοσηλευτικής, προκειμένου να αναπτύξουν διαπολιτισμική ικανότητα. Επίσης, παρατίθενται κάποιες προτάσεις αναπροσαρμογής της Νοσηλευτικής Εκπαίδευσης, με σκοπό την επίτευξη

μιας αποτελεσματικής Νοσηλευτικής Εκπαίδευσης στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής φροντίδας υγείας.

Λέξεις-Κλειδιά: Κουλτούρα, Νοσηλευτική Εκπαίδευση, Διαπολιτισμική Νοσηλευτική, Διαπολιτισμική Φροντίδα Υγείας.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑΣ

*Γερογιάννη Γεωργία
Αντιφύλλου 38
11528, Ιλίσια
Τηλ. 210-7710331
Κιν. 6976209753*

REVIEW**Culture and Nursing Education: New perspectives and necessities in Greek nursing reality**

Georgia Gerogianni¹, Ekaterini Plexida²

1. RN, MSc, "Tzaneio" General Hospital, Laboratorial Collaborator of Nursing A' Department, Technological Educational Institute of ATHENS
2. RN, Municipality of Heraklion: Program of Social Welfare Unit, Laboratorial Collaborator of Nursing A' Department, Technological Educational Institute of ATHENS

ABSTRACT

The present society consists of many different groups of people of different racial, national, social, and economic status. This results in the existence of social groups from different civilizations with different cultures. Culture is an integrated part of health and disease. Thus, nurses need to be informed about the different cultural needs of people, in order to effectively understand and satisfy them.

The purpose of the present paper is to highlight the necessity of effective implementation of transcultural nursing, in order to provide holistic care to people from different cultures.

Additionally, the need for improvement of nursing education is pointed out, which has to include more lessons concerning transcultural nursing. This will help students to develop transcultural competence. Finally, a number of suggestions are made concerning the improvement of nursing education in the context of transcultural health care.

KEYS WORDS: Culture, Nursing Education, Transcultural Nursing, Transcultural Health Care.

CORRESPONDING AUTHOR

Georgia Gerogianni,

38 Antifillou Street, 11528 Ilisia,

Tel. 210-7710331.

Mob . 6976209753

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια, η χώρα μας δέχεται ένα συνεχώς αυξανόμενο αριθμό διαφόρων πληθυσμιακών ομάδων, οι οποίες περιλαμβάνουν άτομα με διαφορετικό φυλετικό, εθνικό, και κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο¹. Αυτό οφείλεται στη γεωγραφική θέση της χώρας μας, καθώς και στις δημογραφικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν σ' αυτή. Η μετακίνηση και η σταδιακά αυξανόμενη εγκατάσταση των διαφόρων πληθυσμιακών ομάδων στη χώρα μας έχει ως αποτέλεσμα την ύπαρξη στο εσωτερικό της κοινωνικών ομάδων από διαφορετικούς πολιτισμούς με διαφορετική κουλτούρα, αξίες, πεποιθήσεις, ήθη και έθιμα, καθιστώντας την ελληνική κοινωνία μία πολυπολιτισμική κοινωνία και μεταβάλλοντας συνεχώς τις ανάγκες των πολιτών της στον τομέα της υγείας².

Με την έννοια 'κουλτούρα' εννοούμε το σύνολο των αξιών, πεποιθήσεων, και παραδόσεων, οι οποίες κληροδοτούνται από γενιά σε γενιά. Η κουλτούρα περιλαμβάνει διάφορα πιστεύω, συνήθειες, ομοιότητες και διαφορές, ήθη και έθιμα τα οποία μαθαίνουν τα άτομα από την οικογένειά τους¹. Επιπλέον, η κουλτούρα περιλαμβάνει όλες

τις ανθρώπινες δραστηριότητες που λαμβάνουν υλικές και μη υλικές μορφές και εκφράσεις, όπως την πολιτική, την οικονομική, τη θρησκευτική, την εκπαιδευτική, τη φιλοσοφική, την τεχνολογική, και την περιβαλλοντική έκφραση, στο πλαίσιο των οποίων οι άνθρωποι ζουν και λειτουργούν¹.

Κουλτούρα και Διαπολιτισμική Νοσηλευτική

Η κουλτούρα αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο τόσο της υγείας όσο και της ασθένειας. Πιο συγκεκριμένα, έχει παρατηρηθεί ότι τα προβλήματα υγείας των μεταναστών είναι πιο αυξημένα σε σχέση με το γενικό πληθυσμό³. Για αυτό το λόγο, η εφαρμογή της Διαπολιτισμικής Νοσηλευτικής είναι περισσότερο απαραίτητη στις μέρες μας, με σκοπό την παροχή ολιστικής φροντίδας στα άτομα των διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων.

Συνεπώς, οι Νοσηλευτές θα πρέπει να είναι ενημερωμένοι σχετικά με τις διαφορετικές πολιτισμικές ανάγκες και αξίες των διαφόρων ασθενών, προκειμένου να τις κατανοούν αποτελεσματικά και να

προσαρμόζουν ανάλογα τη νοσηλευτική φροντίδα με σκοπό την ικανοποίησή τους. Παράλληλα, οι Νοσηλευτές θα πρέπει να συμβιβάζονται με τις παραδόσεις και τους κανόνες συγκεκριμένων ασθενών, ανεξάρτητα από τα προσωπικά του πιστεύω^{1,3}.

Εκπαιδευτικές ανάγκες των φοιτητών Νοσηλευτικής

Κατέχουν σήμερα οι Νοσηλευτές τις απαιτούμενες γνώσεις προκειμένου να προσαρμόζονται αποτελεσματικά στη φροντίδα υγείας των ατόμων από διαφορετικές πολιτισμικές ομάδες;

Σύμφωνα με μία ερευνητική μελέτη σχετικά με τις εκπαιδευτικές ανάγκες των φοιτητών Νοσηλευτικής στο πλαίσιο της Διαπολιτισμικής Φροντίδας Υγείας, διαπιστώθηκε ότι οι φοιτητές ήταν ιδιαίτερα ευαίσθητοποιημένοι στη φροντίδα υγείας των μεταναστών και αντιμετώπιζαν με σεβασμό κάθε ανθρώπινη ύπαρξη που είχε ανάγκη για φροντίδα υγείας. Παρόλα αυτά, οι ίδιοι αναγνώρισαν ότι δεν υπήρχε επαρκής εκπαίδευση σχετικά με τη Διαπολιτισμική Νοσηλευτική⁴. Γενικά, έχουν παρατηρηθεί αρκετές ελλείψεις στην εκπαιδευτική προετοιμασία των Νοσηλευτών σχετικά με θέματα Διαπολιτισμικής Νοσηλευτικής⁵.

Αξίζει να τονιστεί ότι η φιλοσοφία των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στα Πανεπιστημιακά και Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα Νοσηλευτικής επικεντρώνεται σε έννοιες που προσανατολίζουν τους φοιτητές σ' ένα ανθρωπιστικό πρότυπο εκπαίδευσης. Παρόλα αυτά, προκύπτουν τα ακόλουθα ερωτήματα:

- Κατά πόσο τα γνωστικά αντικείμενα είναι επαρκή για την προετοιμασία των φοιτητών για την ανάπτυξη Διαπολιτισμικής ικανότητας;
- Ποιες άλλες πηγές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να ενισχυθεί η πολιτισμική ικανότητα των φοιτητών;

Αξίζει να τονιστεί ότι η έλλειψη πολιτισμικής εκπαίδευσης από την πλευρά των

επαγγελματιών υγείας, προκαλεί απώλεια εκατομμυρίων κάθε χρόνο και, μερικές φορές, έχει ως αποτέλεσμα τη λανθασμένη διάγνωση του προβλήματος του ασθενούς. Σε ακραίες περιπτώσεις, ο εθνοκεντρισμός των επαγγελματιών υγείας, η επιβολή των δικών τους πολιτισμικών πιστεύω σε άτομα από διαφορετικούς πολιτισμούς, καθώς και η ελλιπής κατανόηση της ιδιαιτερότητάς τους, έχουν οδηγήσει πολλά άτομα στην ιδρυματοποίηση εξαιτίας λανθασμένης διάγνωσης³.

Σκοπός της Νοσηλευτικής Εκπαίδευσης στη Διαπολιτισμική Φροντίδα Υγείας

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι ο σκοπός της Νοσηλευτικής Εκπαίδευσης θα πρέπει να είναι η κατάλληλη προετοιμασία των φοιτητών Νοσηλευτικής, προκειμένου να αναπτύξουν τη Διαπολιτισμική ικανότητα, δηλαδή την ικανότητα να λειτουργούν αποτελεσματικά στο πλαίσιο μιας συγκεκριμένης κουλτούρας. Γι' αυτό, απαιτείται αναπροσαρμογή τού προγράμματος σπουδών της Νοσηλευτικής Εκπαίδευσης, το οποίο θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει τις αρχές και τις θεωρίες της Διαπολιτισμικής Νοσηλευτικής⁶.

Συνεπώς, κατά τη διάρκεια των σπουδών τους, οι φοιτητές θα πρέπει να προετοιμάζονται κατάλληλα, προκειμένου να αποκτήσουν την ικανότητα να παρέχουν ολιστική φροντίδα σε άτομα διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων. Παράλληλα, χρειάζεται να αντιληφθούν ότι είναι εξαιρετικά σημαντικό να σέβονται και να αποδέχονται τις διαφορετικές πεποιθήσεις των ατόμων από διαφορετικούς πολιτισμούς, παρόλο που μπορεί να μη συμβαδίζουν με τις δικές τους⁶.

Γι' αυτό το λόγο, η εθνική στρατηγική των εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε όλες τις βαθμίδες θα πρέπει να στηρίζεται στις βασικές αρχές που διέπουν την πολυπολιτισμική κοινωνία, οι οποίες είναι:

1. Η ελευθερία και η ισότητα, που επιτρέπουν τη διαφορετικότητα.

2. Το πολιτισμικό δικαίωμα της έκφρασης αξιών και πεποιθήσεων.

3. Η παραγωγική διαφορετικότητα για το κοινό όφελος.

4. Η κοινωνική δικαιοσύνη, η οποία συνίσταται στην ίση μεταχείριση των διαφόρων πολιτισμικών ομάδων, καθώς και στην ίση παροχή ευκαιριών χωρίς φυλετικές, πολιτισμικές, θρησκευτικές, και γλωσσικές διακρίσεις.

Επιπλέον, η Νοσηλευτική εκπαίδευση πρέπει να έχει ως στόχο έναν πολυπολιτισμικό προσανατολισμό, ο οποίος θα πρέπει να περιλαμβάνει:

- Την ευαισθητοποίηση των φοιτητών Νοσηλευτικής σχετικά με τις πολυπολιτισμικές έννοιες, στο πλαίσιο της Διαπολιτισμικής Φροντίδας Υγείας.
- Τη συνεχή παροχή γνώσεων σχετικά με τις πολιτισμικές διαφορές των διαφόρων πολιτισμικών ομάδων.
- Την επίτευξη ενός επιπέδου πολιτισμικής ικανότητας στην εκπαίδευση.
- Τον προσανατολισμό σ' ένα ανθρωπιστικό πρότυπο εκπαίδευσης, το οποίο θα δώσει όλα τα απαραίτητα εφόδια στο Νοσηλευτή για να εργαστεί σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία.

Συνεπώς, η Νοσηλευτική Εκπαίδευση θα πρέπει να συνδέεται με την κατάργηση των διακρίσεων, την ισονομία, την αλληλοκατανόηση, την αλληλοαποδοχή, και την αλληλεγγύη⁵. Εξάλλου, η Νοσηλευτική είναι ελεύθερη φραγμών, εθνικότητας, φυλής, θρησκεύματος, χρώματος, ηλικίας, φύλου, πολιτικών και κοινωνικών καταστάσεων⁷. Η Νοσηλευτική αποτελεί μία ανθρωπιστική επιστήμη και τέχνη, η οποία απευθύνεται στον άνθρωπο, την οικογένεια, το κοινωνικό σύνολο, και αφορά σε όλες τις καταστάσεις υγείας και ασθένειας. Γι' αυτό, η διδασκαλία τού μαθήματος της

Διαπολιτισμικής Νοσηλευτικής κρίνεται απαραίτητη όχι μόνο σε θεωρητικό, αλλά και σε πρακτικό επίπεδο στους φοιτητές όλων των Νοσηλευτικών σχολών⁶.

Προτάσεις αναπροσαρμογής της Νοσηλευτικής Εκπαίδευσης

Για την επίτευξη μίας αποτελεσματικής Νοσηλευτικής Εκπαίδευσης στην Ελληνική πραγματικότητα, στο πλαίσιο της πολυπολιτισμικής κοινωνίας, έχουν καταταθεί οι ακόλουθες προτάσεις:

- Καταρχήν, το μάθημα της Διαπολιτισμικής Νοσηλευτικής σε κάθε Εκπαιδευτικό Ίδρυμα θα πρέπει να είναι υποχρεωτικό και όχι κατ' επιλογή, όπως είναι σήμερα, ενώ παράλληλα θα ήταν σκόπιμο να προστεθεί στο πρόγραμμα σπουδών και το μάθημα της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας.
- Η Νοσηλευτική εκπαίδευση θα πρέπει να παρέχεται από κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό, το οποίο θα μεταδίδει σωστά τις αρχές της Διαπολιτισμικής Νοσηλευτικής στους φοιτητές. Επιπλέον, θεωρείται απαραίτητη η χρησιμοποίηση εκπαιδευτικού προσωπικού που να προέρχεται από διαφορετικές πολιτισμικές μειονότητες⁵. Παράλληλα, οι φοιτητές που προέρχονται από διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο μπορούν να βοηθήσουν ουσιαστικά με τις εμπειρίες τους και να αποτελέσουν σημαντική πηγή γνώσεων για τους υπόλοιπους φοιτητές.
- Κατά τη διάρκεια του προγράμματος σπουδών, θα πρέπει να παρέχεται σφαιρική ενημέρωση στους φοιτητές σχετικά με την πληθυσμιακή ανομοιομορφία της σύγχρονης κοινωνίας. Το εκπαιδευτικό προσωπικό απαιτείται να πληροφορεί τους φοιτητές σχετικά με τις κοινωνικές συνθήκες μέσα στις οποίες ζουν τα άτομα των διαφόρων πολιτισμικών ομάδων⁴. Οι φοιτητές θα πρέπει να ενημερώνονται σχετικά με θέματα όπως η ταυτότητα των πληθυσμών αυτών, οι ασθένειες που ενδημούν στις περιοχές προέλευσής τους,

οι συνθήκες διαβίωσής τους στη χώρα μας, οι οποίες πιθανώς να ευνοούν την εμφάνιση ή και τη μετάδοση διαφόρων νοσημάτων⁴.

- Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της πρακτικής τους άσκησης, οι φοιτητές θα πρέπει να έχουν την ευκαιρία να παρέχουν φροντίδα σε ομάδες ατόμων διαφορετικής εθνικότητας, πολιτισμικής προέλευσης, και οικονομικού επιπέδου⁶. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την τοποθέτησή τους σε χώρους κλινικής άσκησης όπως είναι τα Κέντρα Υγείας, τα οποία βρίσκονται κυρίως σε περιοχές όπου κατοικούν άτομα διαφορετικού πολιτισμικού υποβάθρου⁵.
- Επίσης, θεωρείται απαραίτητη η εφαρμογή διαφόρων προγραμμάτων Διαπολιτισμικής Νοσηλευτικής για τους φοιτητές και τους αποφοίτους Νοσηλευτές, σε συνεργασία με τα τμήματα Ανθρωπολογίας, Κοινωνιολογίας, και Εθνικών σπουδών⁵. Παράλληλα, χρειάζεται μεγαλύτερη υποστήριξη των προγραμμάτων ανταλλαγής φοιτητών και προσωπικού (π.χ. Erasmus, Socrates, Leonardo Da Vinci). Με τον τρόπο αυτό, δίδεται η ευκαιρία τόσο στους φοιτητές όσο και στο εκπαιδευτικό προσωπικό να γνωρίσουν νέες κουλτούρες, ήθη και έθιμα και να προσαρμοστούν με μεγαλύτερη ευκολία στην ελληνική πολυπολιτισμική πραγματικότητα.
- Επιπλέον, η Νοσηλευτική εκπαίδευση θα πρέπει να δώσει μεγάλη σημασία στη διεξαγωγή ερευνητικών μελετών σχετικά με τη διαφορετικότητα των διαφόρων πολιτισμικών ομάδων⁵. Ακόμη, θεωρείται σκόπιμη η υιοθέτηση νέων μεθόδων διδασκαλίας από τους εκπαιδευτικούς, όπως η εκμάθηση μέσω της χρήσης σεναρίων υγείας και αντανάκλασης.
- Εκτός αυτού, απαιτείται η οργάνωση εκπαιδευτικών μαθημάτων, σεμιναρίων, και συζητήσεων για τους φοιτητές και τους εργαζόμενους Νοσηλευτές, με σκοπό την απόκτηση θεωρητικών γνώσεων σχετικά με την παροχή ολιστικής

φροντίδας σε άτομα διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης⁵.

- Αξίζει να τονιστεί η αναγκαιότητα παροχής συνεχιζόμενης Νοσηλευτικής Εκπαίδευσης στους αποφοίτους Νοσηλευτές, με σκοπό την κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών τους σχετικά με θέματα Διαπολιτισμικής Νοσηλευτικής.
- Τέλος, κρίνεται σκόπιμος ο εμπλουτισμός των βιβλιοθηκών όλων των νοσηλευτικών σχολών καθώς και των διαφόρων νοσοκομείων, με περιοδικά και βιβλία Διαπολιτισμικής Νοσηλευτικής⁵.

Επίλογος

Είναι προφανές ότι η κουλτούρα παίζει σημαντικό ρόλο στη φροντίδα του ασθενούς στο πλαίσιο της πολυπολιτισμικής κοινωνίας, δεδομένου ότι οι ασθενείς μπορούν να έχουν πολλά οφέλη από πολιτισμικά κατάλληλες υπηρεσίες υγείας. Για το σκοπό αυτό, οι Νοσηλευτές θα πρέπει να διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις προκειμένου να προσεγγίζουν αποτελεσματικά τους ασθενείς των διαφόρων πολιτισμικών ομάδων και να προσαρμόζονται στις διαφορετικές περιστάσεις και απαιτήσεις. Γι' αυτό, η νοσηλευτική εκπαίδευση θα πρέπει να ευαισθητοποιεί και να ενημερώνει τους φοιτητές σχετικά με τις ιδιαιτερότητες των ατόμων που προέρχονται από διαφορετικές κοινωνικές ομάδες, με άνωτερο σκοπό τη βελτίωση της παροχής Διαπολιτισμικής Φροντίδας Υγείας στο πλαίσιο της πολυπολιτισμικής κοινωνίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Taylor C, Lillis C, LeMone P. (Μετάφραση: Λεμονίδου Χ, Πατηράκη-Κουρμπάνη Ε). Θεμελιώδεις Αρχές της Νοσηλευτικής: Η Επιστήμη και η Τέχνη της Νοσηλευτικής Φροντίδας. Τόμος Ι. Αθήνα, Ιατρικές Εκδόσεις Πασχαλίδη, 2002.
2. Λάσκαρη Α. Διαπολιτισμική Νοσηλευτική. Πρακτικά 14^{ης} Επιστημονικής Ημερίδας Νοσηλευτών Νεφρολογίας, 2003.
3. Καλοκαιρινού Α. Κοδέλλα Κ, Τολικά Φ. Θεωρητικές προσεγγίσεις της

- Διαπολιτισμικής Νοσηλευτικής.
Νοσηλευτική 2003, **42** (4): 451-456.
4. Πουρναράς Ν. Τσόμπανου Μ, Σουρτζή Π.
Εκπαιδευτικές ανάγκες φοιτητών
Νοσηλευτικής στα πλαίσια της
Διαπολιτισμικής Φροντίδας Υγείας.
Νοσηλευτική 2004, **43** (2): 185-194.
5. Καυκιά Θ. Ο Νοσηλευτής Νεφρολογίας
Δέκτης Διαπολιτισμικών επιδράσεων.
Πρακτικά 14^{ης} Επιστημονικής Ημερίδας
Νοσηλευτών Νεφρολογίας, 2003.
6. Κοτζαμπασάκη Σ. Η Νοσηλευτική
εκπαίδευση στην Ελλάδα: Τρέχουσες
εξελίξεις, μελλοντικές αλλαγές και
προοπτικές. Νοσηλευτική 2004, **43** (1):
14-22.
7. Γιάννου Σ. Ο Ρόλος του Νοσηλευτή στη
φροντίδα του μετανάστη στο
νοσοκομείο. Πρακτικά 14^{ης}
Επιστημονικής Ημερίδας Νοσηλευτών
Νεφρολογίας, 2003.